

بخش دوره درس:

حقوق تجارت

کردآورنده:

جناب آقای فرهاد دارایی

موسسه آموزش عالی فروردین قائم شهر

ماده ۱ : تاجر کسی است که شغل معمولی خود را معاملات تجاری قرار بدهد.

دو نوع شخص داریم : ۱- حقیقی : یک شخص که وابسته به هیچ چیزی نباشد.

۲- حقوقی: منظور همان یک سازمان یک نهاد یا ارگان و بانک و ...

ماده ۲ : معاملات تجاری

بند ۱ : خرید یا تحصیل هر نوع مال منقول یا غیر منقول به قصد فروش یا اجاره اعم از اینکه تصرفاتی در آن شده یا نشده باشد .

مال غیر منقول : یعنی مالی که غیر قابل جابجایی باشد

تصرفاتی: یعنی تغییراتی در مال داده شده باشد یا نشده باشد

تحصیل: یعنی بدست آوردن

شغل معمولی: یعنی کسی که یک شغل را معمولاً انجام میدهد یا این شغل را همیشه انجام میدهد

شغل: چیزی که خود را با آن سرگرم میکنیم

• اجازه استفاده کردن از منافع را اجاره گویند.

بند ۲ : تصدی

بند ۳: هر قسم عملیات دلالی

تاجر طبق ماده ی ۶ قانون تجارت : مکلف است ۴ نوع دفتر داشته باشد .

۱- دفتر روزنامه: دفتری که در آن هر چیزی اعم از امور تجاری یا غیر تجاری باید در آن ثبت شود از جمله مطالبات و دیون و داد و ستد

تجارتی معاملات راجع به اوراق تجاری (چک ، سفته ، برات) : اعم از خرید و فروش کلیه واردات و صادرات تجاری یا وجوه برداشتی جهت مخارج شخصی . نکته مهم اینست که این دفتر همه روزه تهیه میشود

۲- دفتر کل : دفتری که در آن تمامی موارد و ذکور در دفتر روزنامه بصورت دسته بندی و مرتب ثبت میشود و این دفتر هر هفته ثبت میشود

۳- دفتر دارایی : دفتری که در آن تمامی دارایی های منقول و غیر منقول و دیون و مطالبات سال گذشته ثبت و امضا میشود. (نکته مهم : هر ساله و تا ۱۵ فروردین سال بعد باید تنظیم شود در اصطلاح به این دفتر ترازنامه گفته میشود.

۴- دفتر کپی: دفتری که کلیه مراسلات و مخابرات و صورتحساب های صادره و وارده در آن بترتیب نوشته میشود زمانبندی خاصی ندارد و به آن دفتر اندیکاتور گفته میشود.

کلیه دفاتر فوق باید در اداره ثبت و امضا شوند به استثنای دفتر کپی که لازم نیست . هر تاجری موظف است که این دفاتر را تا مدت ۱۰ سال از ختم

کسبه جزء اشخاصی هستند که تاجر محسوب میشوند اما مکلف به ثبت نام در دفاتر تجاری نیستند مکلف به داشتن دفاتر تجاری نمیباشند. مشمول قوانین ورشکستگی نمی باشند. کسبه ، پیشه بر ، تولید کننده و نظایر آنها که میزان فروش سالانه آنها از مبلغ ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ تومان تجاوز نکند و همچنین ارائه دهندگان خدمات ارائه شده در سال از ۵/۰۰۰/۰۰۰ تومان معادل ۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال تجاوز نکند جزء کسبه هستند.

انواع شرکت : شرکت سهامی - با مسئولیت محدود - تضامنی - مختلط غیر سهامی - مختلط سهامی - نسبی - تعاونی

برای ایجاد شرکت : الف) وجود شریک ب) انعقاد قرارداد ج) آورده شرکا (سرمایه)

شرح بند الف) حداقل دو شریک باید در شرکتهای تضامنی ، نسبی ، مسئولیت محدود و مختلط غیر سهامی وجود داشته باشد.

حداقل سه شریک باید در شرکت مختلط سهامی و سهامی خاص وجود داشته باشد.

حداقل ۵ شریک باید برای شرکت سهامی عام وجود داشته باشد.

حداقل ۷ شریک باید برای تشکیل شرکت تعاونی وجود داشته باشد.

شرح بند ج) آورده شرکا میتواند به دو دسته تقسیم شود. ۱) نقدی ۲) غیر نقدی

غیر نقدی به سه دسته تقسیم میشود : ۱) مال مادی ۲) غیر مادی ۳) هنر

غیر مادی به دو دسته تقسیم میشود : ۱) منقول ۲) غیر منقول

هنر: شامل کار صنعت فعالیت واستعداد های ذاتی فرد میشود.

انعقاد قرارداد: برای اینکه ما بخواهیم یک شرکتی را تاسیس کنیم حتما باید قرار داد بصورت اسانامه یا شرکت نامه تنظیم شود لذا رعایت شروط اساسی (صحت) معاملات یعنی مقصد و رضایت اهلیت ، موضوع با شرایط خاص آن مشروعیت جهت ضروری میباشد لذا اگر این شرایط رعایت نشود قرار داد باطل خواهد بود یعنی شرکت منحل میشود علاوه بر این شرایط باید در نظر گرفت که حتما این قرار داد باید کتبی باشد.

آورده شرکا : ۱) نقدی ۲) غیر نقدی

نقدی: آورده ای که موضوع آن وجه نقد باشد یعنی پول رایج مملکت

غیر نقدی: منقول و غیر منقول: مثل حق اختراع ، حق کسب و پیشه ، سر قفلی ، حق انتفاع ، حق تالیف و دانش فنی (تحصیلات)

اقسام شرکت: نوع اول) بر اساس میزان مسئولیت نوع دوم) بر اساس شخصیت شرکا نوع سوم) بر اساس نوع فعالیت

شرح بند الف) ۱- نامحدود مانند: شرکتهای تضامنی (م ۱۱۶ ق.ت)، شرکت نسبی (م ۱۸۳ ق.ت)

۲- محدود به سرمایه مانند : شرکت با مسئولیت محدود (م ۹۴ ق.ت) - شرکت سهامی عام (م ۴ لایحه) - شرکت سهامی خاص (م ۴ لایحه)

۳- شرکتهای ویژه مانند : شرکت تعاونی (م ۱۹۰ ق.ت)

۴- شرکت مختلط مانند : مختلط سهامی (م ۱۶۲ ق.ت) - مختلط غیر سهامی (م ۱۴۱ ق.ت)

شرح بند ب) ۱- شرکت اشخاص مانند : شرکت تضامنی - شرکت نسبی

۲- شرکتهای سرمایه مانند : شرکت سهامی عام - شرکت سهامی خاص - شرکت با مسئولیت محدود

۳- شرکت ویژه مانند : تعاونی - مختلط سهامی - مختلط غیر سهامی

شرح بند ج) شرکت تجاری : شرکتهایی که صرف نظر از نوع فعالیت آنها همین که در قالب معین شده و در قانون تشکیل شوند تجارتی اند. چه عملیاتشان تجاری باشد و چه نباشد فقط شرکتهای سهامی جزء این دسته میباشد.

شرکت موضوعات تجارتی : شرکت هایی که بشرط تجاری بودن آنها انجام عملیات تجارتی است که شرکتهای تضامنی - نسبی - تعاونی با مسئولیت محدود و مختلط را شامل میشود.

شرکت سهامی (م ۵۴ لایحه) : شرکتی که موسسین آنها قسمتی از سرمایه آن را به سهام تقسیم کرده و مسئولیت صاحبان سهام محدود به مبلغ اسمی سهام آنهاست مانند شرکت سهامی خاص و شرکت سهامی عام .

شرکت سهامی عام (م ۴ لایحه): شرکتهایی که موسسین آنها قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به مردم تامین میکنند.
شرکت سهامی خاص : شرکتی که تمام سرمایه آن در موقع تاسیس منحصر باید توسط موسسین تامین گردد.

شخصیت حقوقی شرکت سهامی : ۱- نام شرکت : قید عبارت شرکت سهامی عام در شرکتهای سهامی عام و قید عبارت سهامی خاص در شرکتهای سهامی خاص قبل و بعد از نام شرکت و بدون فاصله

۲- اقامتگاه: مرکز اصلی فعالیت یا مرکز اداره شرکت

۳- تابعیت شرکت : همان محل اقامت شرکت است.

۴- سرمایه شرکت (م ۵ لایحه): در شرکتهای سهامی عام سرمایه شرکت حداقل تا ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال میباشد و در شرکتهای سهامی خاص سرمایه ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال .

۵- تعدا شرکا: در شرکت سهامی عام حداقل ۵ نفر در شرکتهای سهامی خاص حداقل ۳ نفر. (م ۵ لایحه)

۶- میزان مسئولیت : میزان هر یک از مسئولیت شرکا محدود به مبلغ اسمی آنهاست .

مهمترین ویژگی شرکتهای سهامی (م ۲ لایحه ق. ت): شرکتهای سهامی شرکت تجاری محسوب میشود چه فعالیتن آنها تجاری باشد و چه نباشد.

مراحل تشکیل شرکت سهامی عام : ۱- تجمع موسسین و تهیه طرح اساسنامه.

۲- دریافت گواهی از بانک (تعهد حداقل ۲۰٪ سرمایه شرکت و پرداخت حداقل ۳۵٪ از مبلغ تعهد شده در

حسابی بنام شرکت در شرف تاسیس) طبق م ۸ لایحه

۳- تهیه اظهارنامه به ضمیمه : الف) طرح اساسنامه شرکت ب) طرح اعلامیه پذیره نویسی ج) گواهی بانک

۴- تقدیم اسناد و مدارک به اداره ثبت دشرکتها در اداره یا تهران یا به دایره ثبت شرکتها در شهرستان

۵- مطالعه مدارک که توسط مرجع ثبت شرکتها و تطبیق مندرج آنها یا قانون و صدور اجازه انتشار اعلامیه ی

پذیره نویسی شده

۶-انتشار اعلامیه ی پذیره نویسی توسط موسسین

۷-انجام پذیره نویسی : الف) توسط ورقه ی تعهد سهم بعمل آید و کاملاً ماهیت پذیره نویسی یک قرار داد است

ب) پذیره نویسی مستلزم قیود اساسنامه شرکت و تصمیمات مجامع عمومی صاحبان سهام است.

۸- بررسی واحد از انجام پذیره نویسی بصورت کامل : موسسین حداکثر تا یکماه به تعهدات پذیره نویسان

رسیدگی و پس از احراز این که تمام سرمایه شرکت صحیحاً تعهد گردیده و اقلاً ۳۵٪ آن پرداخت شده است

تعداد سهام هر یک از تعهد کنندگان را تعیین واعلام و مجمع عمومی موسسین را دعوت خواهد کرد.

۹- تشکیل مجمع عمومی موسسین : الف) جهت رسیدگی به گزارش موسسین و تصویب آن

ب) احراز پذیره نویسی کلیه سهام آن شرکت و تادیه موارد لازم

ج) تصویب طرح اساسنامه و در صورت لزوم اصلاح آن

د) تصویب امتیازات اعم از سهم ممتاز و سهام موسسین

ه) انتخاب اولین مدیران و بازرس یا بازرسان

و) انتخاب یک روزنامه کثیر الانتشار

ت) قبول سمت مدیران و بازرس یا بازرسان البته بصورت کتبی

۱- تسلیم اظهار نامه

۲- تهیه اساسنامه شرکت که به امضای کلیه سهامداران رسیده باشد

۳- تعهد کلیه سهام و گواهینامه بانکی حاکی از تادیه قیمت نقدی آن نباید کمتر از ۳۵٪ کل سهام باشد.

۴- انتخاب اولین مدیران یا بازرس یا بازرسان توسط سهامداران

۵- انتخاب یک روزنامه کثیر الانشار

۶- قبول سمت توسط مدیر بازرس یا بازرسان

اساسنامه شرکت سهامی خاص برای اینکه قانون معتبر شاخه شود باید توسط کلیه سهامداران امضا شود.

معرفی سهام: ۱- سهم: قسمتی از سرمایه شرکت سهامی که مشخص میزان مشارکت و تعهدات و منافع صاحب آن در شرکت است

۲- ورقه سهام: سند قابل معامله ای که نماینده تعهدات سهامی است که صاحب آن در شرکت سهامی دارد. (سند مالکیت سهم است)

۳- ورقه تعهد سهم: ورقه ای است که هنگام پذیره نویسی به موجب آن تعهد میکند که مقداری از سرمایه شرکت را تامین کند.

شرایط صدور سهام: ۱- امضا: ورقه سهم باید به امضای لااقل ۲ نفر که به موجب اساسنامه تعیین میشوند برسند.

۲- ثبت: پس از ثبت شرکت امکان صدور سهام وجود ندارد و قبل از ثبت صدور ورقه سهم یا گواهی موقت ممنوع است و در

صورت تخلف امضاکنندگان علاوه بر اینکه مسول جبران خسارت اشخاص ثالث خواهند بود مسئولیت کیفری دارند و پس

از ثبت و قبل از پرداخت تمام مبلغ اسمی صدور سهم با نام مجاز است ولی صدور سهام بی نام فقط به شکل گواهینامه موقت

با نام صادر میشود.

ارزش سهام: ۱- مبلغ اسمی: مبلغی که به موجب اساسنامه معین میشود

۲- ارزش واقعی: بر حسب فعالیت شرکت و سود و زیان

۳- ارزش بورسی: تعیین ارزش سهم در بازار بورس را گویند ممکن است با توجه به عوامل تبلیغاتی و متقاضیان اقتصادی با ارزش

واقعی آن متفاوت باشند. الف) در ورقه سهم قید شده و جزئی از سرمایه شرکت است. ب) تحصیل میشود ارزش سهم نیست به

مبلغی که در اساسنامه تعیین شده تغییر میکند این ارزش در حال نوسان را ارزش واقعی سهم میگویند.

ویژگی های سهام: ۱- تجزیه سهام به قطعات سهام ممکن است و در اینصورت مبلغ اسمی سهام و همچنین قطعات سهام باید متساوی باشد. (م ۳۲

لایحه) ۲- در شرکت سهامی عام مبلغ اسمی هر سهام نباید از ۱۰/۰۰۰ ریال بیشتر باشد ولی در شرکت سهامی خاص محدودیتی

نداریم. (م ۲۹ لایحه)

۳- صدور فروش یا در معرض فروش قراردادن سهام یا گواهینامه موقت سهام بدون ذکر مبلغ اسمی آن در صورتی که از روی

علم باشد جرم است. (بند ۱ ماده ۲۴۴ لایحه)

انتقال سهام: اصل بر آزادی انتقال است بر خلاف شرکتهای اشخاص و با مسئولیت محدود.

تعریف سهام با نام و بی نام: ۱- سهام با نام: سهمی است که در ورقه راجع به آن نام صاحب قید شده است و یا در دفتر سهام شرکت ثبت شده

است که در این حالت باید روی ورقه سهم قید شود که سهم با نام است.

۲- سهم بی نام: سهمی است که ورقه ی راجع به آن متضمن نام صاحب سهم نیست بلکه بصورت سند در وجه حامل

تنظیم میشود.

سهام سرمایه ای : سهامی که صاحب آن به مقدار آن یا معادل آن را در داخل شرکت سرمایه دارد که خود ۲ نوع است.

۱- عادی: سهامی است که صاحب آن فقط به نسبت مبلغ اسمی سهام خود از سود و زیان شرکت و حق رای برخوردار است

۲- ممتاز: سهامی است که به موجب اساسنامه یا طبق تصویب مجمع عمومی فوق العاده شرکت امتیاز یا امتیازاتی خاصی نسبت به سایر سهام همان شرکت به دارنده ی خود اعطا میکند.

سهام انتفاعی: سهامی است که صاحب آن در قبال آن در شرکت سرمایه ای ندارد یعنی قسمتی از سرمایه شرکت به حساب نمی آید بلکه به دلایلی شرکت آن سهم را به او داده تا فقط از سود شرکت منتفع شود و در حین تصفیه شرکت صاحب سهم نمیتواند ارزش اسمی سهام را مطالبه کند. در اغلب موارد از این سهم برای استهلاک سرمایه شرکت استفاده میشود.

سهام مؤسس: سهامی است که صاحبان آن یعنی موسسین به دلیل ارائه خدماتی که در زمان تاسیس شرکت از مزایای چون منافع بیشتر یا بهرمندی از قسمتی از دارایی اضافه بر سرمایه باقی مانده در شرکت در حین تصفیه برخوردار میشوند.

سهام جایزه : سهامی اسن که در ازای اضافه ارزشی که از سهامداران جدید دریافت و به سهامدارانی که از قبل سهام دار بودند اختصاص داده میشود به این سهم حق امتیاز سهم نیز گفته میشود.

مزایای سهام با نام : این سهام در هنگام به سرقت رفتن یا جعل یا مفقود شدن امکان اثبات ادعا را آسانتر میکند همچنین امکان کنترل سهامداران این نوع سهام راحتتر است.

مزایای سهام بی نام : مزیت این نوع سهام در سرعت نقل و انتقال و وجود راه گریز از هزینه های قانونی نقل و انتقال (مالیات) قرار دادی یا قهری و امکان وثیقه گذاری آسانتر است. (تبدیل سهام م ۴۴ و ۴۵ و ۴۶ و ۴۷ ق.ت)

ویژگیهای شرکت با مسئولیت محدود : ۱- بین دو یا چند نفر.

۲- برای امور تجاری.

۳- فقط تا میزان سرمایه در شرکت مسئولیت دارند.

تشکیل شرکت با مسئولیت محدود: ۱- وجود قرارداد کتبی امضا شده از طرف تمام شرکا به اضافه تنظیم به صورت سند رسمی.

۲- تاییده تمام سرمایه نقدی و تقدیم و تسلیم سهم الشرکه غیر نقدی.

۳- تصریح میزان تقدیم سهم الشرکه های غیر نقدی در شرکت نامه.

۴- سهم الشرکه نمیتواند بصورت سهام باشد و پذیره نویسی ممنوع است.

موارد انحلال شرکتهای اشخاص (تضامنی و نسبی): ۱- با پایان یافتن موضوع یا مدت فعالیت شرکت

۲- در صورتیکه انجام موضوع شرکت نا ممکن باشد

۳- در صورت موافقت کلیه شرکا

۴- در صورت ورشکستگی شرکت یا هر یک از شرکا

۵- در صورت فوت هر یک از شرکا

۶- در صورتی که دادگاه بنا به تقاضای هر یک از شرکا انحلال شرکت را اعلام نماید.

مفهوم و انواع اسناد تجارتي :

مفهوم عام : اسناد تجارتي به معنی عام همان سندی است که در روابط تجارتي تجار از آن استفاده میکنند مثل : برات « سفته » چک « قبض انبار » ضمانت های بانکی « اسناد اعتباری » ورقه های بانکی و اوراق قرضه

مفهوم خاص : به اسنادی اطلاق میشود که قابل نقل و انتقال بوده و متضمن دستور پرداخت مبلغ معینی به رویت یا به سر رسید کوتاه مدت میباشد و به جای پول وسیله پرداخت قرار میگیرد از امتیازات و مقررات ویژه قانونی تبعیت میکند. مثل برات چک سفته که به این اسناد برواتی نیز میگویند
تعریف چک: نوشته ای است که به موجب آن صادر کننده وجوهی را که در نزد بانک دارد شخصا دریافت یا به دیگری واگذار می نماید.

در چک سه عنصر وجود دارد : ۱- صادر کننده ۲- دارنده چک (حامل) ۳- محال علیه (که طبق قانون تجارت هر شخصی میتواند باشد اما طبق قانون چک فقط میتواند بانک باشد)

برات: سندی است که به موجب آن صادر کننده از شخص معینی میخواهد که مبلغی را در زمان تعیین شده در وجه شخص ثالث یا به حواله کرد او یا در وجه حامل پرداخت نماید.

برات نیز سه عنصر دارد : ۱- برات کش (یعنی کسی که برات را صادر میکند ۲- برات گیر حامل (یعنی کسی که مبلغ برات را میپردازد) ۳- دارنده برات (کسی که مبلغ برات را دریافت میکند).

سفته: سندی است که به موجب آن امضا کننده تعهد میکند مبلغی را در وجه حامل یا شخص معین و یا به حواله کرد آن شخص کارسازی نماید.

ویژگی های مشترک اسناد برواتی : ۱- قابل ظهر نویسی اند

۲- اسناد عادی محسوب میشوند

۳- ارزش پولی دارند

۴- مسئولیت تمامی امضا کنندگان تضامنی میباشد.

شرایط صدور سفته (فته طلب) : ۱- امضا یا مهر صادر کننده : با توجه به اینکه قانون در ماده ۶۴۷ قانون مدنی به این مورد اشاره کرده حتما بایست سفته یا همان فته طلب امضا یا مهر داشته باشد حتی وکیل اگر در حدود اختیارات موکلش سفته را امضا کرده باشد موکل نسبت به آن سند مسئول و متعهد شناخته میشود به وکیل

۲- ذکر تاریخ صدور : سفته حتما باید تاریخ دار باشد یعنی باید در آن روز و ماه و سال ذکر شده باشد اگر نشده باشد اعتبار

ندارد اگر این تاریخ فقط با عدد باشد و با حروف نوشته نشده باشد هیچ اشکالی ندارد

۳- تعیین مبلغ سفته : علی رغم اینکه قانون گذار پیش بینی کرده است که مبلغ با تمام حرو باید نوشته شود برای آن هیچ

ضمانت اجرایی در نظر نگرفته شده است لذا به عدد نوشتن آن خالی از اشکال است.

۴- تعیین گیرنده وجه سفته : که به سه شیوه خواهد بود : ۱- در وجه شخص معین ۲- به حواله کرد شخص معین

۳- در وجه حامل

۵- ذکر تاریخ پرداخت : ذکر تاریخ پرداخت در سفته ضروری است و طبق ماده ۳۰۷ قانون تجارت میتواند در موعد مقرر و معین یا عندالمطالبه باشد.

سفته ای که فاقد شرایط اساسی مذکور در قانون تجارت باشد سند تجارتي قلمداد نمیشود.

در چک باید ۶ مورد رعایت شود:

۱- دستور پرداخت: از دستور ماده ۳۱۰ قانون تجارت استنباط میشود که چک باید متضمن دستور پرداخت باشد این دستور پرداخت باید بدون قید و شرط باشد.

۲- قید مکان صدور: هرگاه محل صدور روی ورقه چک قید نشده باشد محل پرداخت محل صدور تلقی میشود.

۳- قید تاریخ صدور: بایست حتما در چک روز و ماه و سال قید شود.

۴- امضا صادر کننده: بر خلاف سفته و برات که با مهر نیز اعتبار دارن اعتبار چک با امضاست.

۵- قید نام پرداخت کننده: طبق ماده ۳۱۰ قانون تجارت محال علیع میتواند هر شخصی باشد و اشاره ای نشده است که محال علیه حتما باید بانک باشد.

۶- قید نام دارنده: طبق ماده ۳۱۲ چک نیز ممکن است در وجه حامل در وجه شخص معین یا به حواله کرد باشد.

نکته مهم در مورد چک: به دلیل فوری بودن پرداختش تاریخ صدور و تاریخ پرداخت یکی است.

انواع مختلف چک: ۱- چک عادی ۲- چک تایید شده ۳- چک تضمین شده ۴- چک مسافرتی ۵- چک بسته

چک «سفته» برات و دفاتر تجارتي همگی اسناد عادی محسوب میشوند.

فقط چک در حکم اسناد لازم الجرا میباشد.

*چک عادی: چکی است که اشخاص به عهده بانکها و به حساب جاری خود صادر و دارنده آن تضمینی جر اعتبار صادر کننده ندارد این همان چکی است که در قانون تجارت بررسی میشود.

*چک تایید شده: چکی است که اشخاص به عهده بانکها و به حساب جاری خود صادر و توسط بانکهای محال علیه پرداخت و وجه آن تایید میشود این نوع چک که مشتری چک را برای تایید به بانک میبرد و بانک نیز تا میزان مبلغ چک حساب را مسدود میکند در بین مردم و در عملیات بانکی رایج نیست.

*چک تضمین شده: چکی است که توسط بانک به عهده همان بانک به درخواست مشتری صادر و پرداخت وجه آن توسط بانک تضمین میشوند چکهای تضمین شده در بین بازاریان به اسم چکهای رمزدار مشهور هستن.

*چکهای مسافرتی: چکی که توسط بانک و به عهده همان بانک به درخواست مشتری صادر و پرداخت وجه آن توسط بانک تضمین میشود و

چکهای تضمین شده در هر یک از شعب همان بانک یا کلا توسط بانک صادر میشود و وجه آن در هر یک از شعب آن پرداخت میگردد.

*چک بسته: چکی است که دو خط موازی در متن آن کشیده میشود و وجود این دو خط نشان بسته بودن این چک است البته این نوع چک در حال حاضر در ایران کاربرد ندارد.

ورشکستگی: به وضعیتی گفته میشود که در آن تاجر از تأدیه دیونی که بر عهده اوست حاصل میشود.

سه نوع ورشکستگی وجود دارد: ۱- ورشکستگی ساده ۲- ورشکستگی به تقلب ۳- ورشکستگی به تقصیر

ورشکستگی عادی: ورشکستگی است که در اثر عوامل خارجی یا حوادث غیر متوجه بدون تقصیر و بدون مصونیت و تقلب تاجر یا شرکت تجارتي از پرداخت وجوهی که بر عهده اوست متوقف میشود.

ورشکستگی مستلزم تغییر کیفری ورشکستگی به تقلب

ورشکستگی به تقصیر: (الف) ورشکستگی اجباری یا قطعی: حالتی که در آن دادگاه مکلف به اعلام ورشکستگی به تقصیر و صدور حکم کیفری

است (ب) ورشکستگی به تقصیر اجباری یا قطعی: ۱- در صورتیکه مخارج شخصی یا مخارج خانه تاجر در ایام عادی به نسبت عیدی او باشد

۲- در صورتیکه تاجر نسبت به سرمایه خود مانع عمده ای صرف معاملات کرده که رد عرف تجارت موهوم یا نفع آن منوط به اتفاق محض باشد.

۳- در صورتیکه تاجر به قصد به تاخیر انداختن ورشکستگی خود خریدی بالاتر یا نازل تر از مظنه روز کرده باشد.

۴- در صورتیکه یکی از طلبکارها را و سایر طلبکاران بر سایرین ترجیح داده و طلب او را پرداخته باشند.

ورشکسته به تقصیر اختیاری یا احتمالی:

۱- در صورتیکه تاجر به حساب دیگری و بدون اینکه پولی دریافت کرده باشد تعهداتی بکند که غیر عادی باشد.

۲- در صورتیکه دفتر نداشته یا دفاتر او ناقص و بی ترتیب بوده یا در صورت دارایی وضعیت حقیقی خود را اعم از قروض و مطالبات بطور صحیح معین نکرده باشد.

۳- ورشکستگی به تقلب: مفقود کردن دفاتر به شرط آنکه الف) جنبه عمدی داشته باشد ب) مخفی کردن قسمتی از دارایی به وسیله تاجر ج) از میان بردن قسمتی از دارایی به وسیله خودش از طریق مواضعه و معاملات سوری مثل: تبانی کردن با بعضی از افراد و تخریب کردن د) افزایش متقلبانه بدهی بوسیله تاجر .

در بحث ورشکستگی ما سه وضعیت داریم:

۱- ورشکستگی عادی یا ثابت

۲- ورشکستگی به تقلب

۳- ورشکستگی به تقصیر

که مورد دوم و سوم ورشکستگی های مستلزم تعقیب کیفری میباشد.

ورشکستگی به تقصیر: خود این ورشکستگی به دو نوع تقسیم میشود:

الف) ورشکستگی به تقصیر اجباری (م ۵۴۱ ق.ت) ب) ورشکستگی به تقصیر اختیاری (م ۵۴۲ ق.ت)

*مفقود کردن دفاتر یعنی دفاتری که در ماده ۶ قانون تجارت معرفی شده را گم بکند و این در حالی است که مقنن تاجر را مکلف به این کار کرده.

*مفقود کردن دفاتر باید جنبه عمدی داشته باشد. اگر بدون دخالت باشد یا بدون تقصیر باشد مشمول ورشکستگی به تقلب نخواهد شد.

*مخفی کردن قسمتی از دارایی به وسیله خود تاجر: از آنجایی که دارایی تاجر وثیقه دیون او نسبت به سایر طلبکاران میباشد، مسلم است که مخفی نمودن آنها با این اموال نوعی تقلب است. درست مثل بردن مال غیر میباشد.

*از میان بردن قسمتی از دارایی های تاجر به وسیله مواضعه و معاملات سوری: از میان بردن میتواند انتقال مالکیت بطور صعودی و با تبانی یا اشخاص ثالث و به صورت تخریب یا معذوم نمودن بدون علل موجه

*افزایش متقلبانه بدهی بوسیله خود تاجر

انحلال شرکتها:

۱* میتواند به اراده تمام شرکا یا یکی از آنها باشد.

۲* به دلایل موجه در موردی است که یکی از شرکا یا تعدادی از آنها یا همه آنها دلایل محکمه پسندی را برای انحلال آن شرکت ارائه نمایند (بند ۲ ماده ۱۳۶ قانون تجارت)

۳* زوال عناصر شرکت:

۳-۱ انقضای مدت شرکت

۳-۲ انجام موضوع شرکت یا غیر ممکن شدن آنها

۳-۳ کاهش تعداد شرکا یا سرمایه شرکت از حداقل قانونی

۳-۴ وضعیت شریک

۳-۴-الف) در صورت فوت

۳-۴-ب) در صورت حجر (تاجر دیوانه یا مجنون شود یا سفیه شدن یکی از شرکا)

۳-۴-ج) در صورت عجز شرکا از پرداخت دیون در انجام کارها که خود این عجز شریک دو مورد دارد :

الف) یا خودش ور شکست شده ب) یا معسر شده است